

FÖRDELNINGSPOLITIK

FÖR JÄMLIKHET

OCH RÄTTVISA

STUDIEHANDLEDNING

Socialdemokraterna

Innehåll

Inledning	3
Första träffen: Varför ökar ojämlikheten?	5
Andra träffen: Så förstärks ojämlikheten	7
Tredje träffen: Reformer för ökad jämlikhet 1	9
Fjärde träffen: Reformer för ökad jämlikhet 2	10
Femte träffen: Vad gör vi nu?	12
Till dig som är cirkelledare	13

Socialdemokraterna och ABF har tillsammans skrivit detta studiematerial. Du får sprida materialet fritt. Du kan ladda ner studiematerialet från <https://socialdemokraterna.abf.se> Där kan du också läsa mer om vårt studiearbete.

Inledning

Partistyrelsen beslutade 2019 att tillsätta en arbetsgrupp för att analysera och presentera idéer för att möta de växande inkomstklyftorna. Resultatet av detta är en underlagsrapport till partistyrelsen för Socialdemokraterna med idéer för att på lång sikt öka jämlikheten i Sverige. Förslagen är inte beslutad politik, utan en underlagsrapport för den interna politikutvecklingen.

Syftet med studiecirkeln är att deltagarna ska diskutera varför jämlikhet är viktigt för socialdemokratin och vilka politiska förslag som är viktiga i skapandet av ett mer jämlikt samhälle.

Denna studiecirkel

Cirkeln vänder sig till den som vill förstå ojämlikhetens orsaker och konsekvenser och som vill öka jämlikheten människor emellan. Utifrån cirkelns diskussioner och övningar kan politiska förslag och kampanjer utformas men framförallt kunskaper fördjupas och

argumenten stärkas. Cirkeln kan exempelvis genomföras av socialdemokrater som vill bidra till förändring på lokal, regional och/eller nationell nivå.

Det här cirkelmaterialet omfattar fem träffar. För varje träff finns en inledning, läsanvisningar och diskussionsfrågor. Dessutom finns tips på vidare läsning, lyssning eller tittning och förslag på övningar eller aktiviteter.

Tillsammans i cirkeln väljer ni hur många gånger ni vill ses – färre eller fler än fem gånger – och vilka frågor ni vill diskutera eller övningar ni vill göra. Använd den här studiehandledningen som ett stöd. Antingen följer ni den i sin helhet eller plockar de delar som känns aktuella.

För att en studiecirkel ska räknas i formell mening (det vill säga kunna rapporteras till ABF och beviljas statsbidrag) måste ni ses minst tre gånger, men det finns inget som hindrar er att träffas fler gånger.

Du hittar cirkelmaterialet på Socialdemokraternas studieportal:

<https://socialdemokraterna.abf.se/for-deltagare/politiska-amnesutbildningar/olika-studiematerial/jamlikhetsgruppens-rapport/>

Cirkeln går utmärkt att genomföra digitalt: diskussionsfrågorna och övningarna är anpassade för ett digitalt format utan fysiska träffar. För mer stöd kring digitala studiecirkel, rekommenderas ABF:s guide ”Den digitala studiecirkeln” som finns att beställa eller ladda ner som PDF från ABF:s webbutik:

<https://webbutik.abf.se/product/0/0/0/484690-den-digitala-studiecirkeln>

Vad är en studiecirkel?

I en studiecirkel träffas man regelbundet för att studera, diskutera eller öva sig på något tillsammans. Det ideala ur ett pedagogiskt perspektiv brukar vara 7–12 deltagare inklusive ledaren, men man kan vara både färre och fler. I en studiecirkel deltar man frivilligt och alla deltagare är med och påverkar innehållet och upplägget. Man utgår från deltagarnas behov och tar vara på allas erfarenheter. Studiecirkeln är en demokratisk studie- och diskussionsform som bygger på allas aktiva deltagande. Respekt för varandra är viktigt. Ingen person får dominera diskussionerna. Alla bör få komma till tals ungefär lika mycket. Beslut fattas i öppen och demokratisk anda. Cirkelledare fungerar som en guide och inspiratör, och leder gruppens arbete framåt. Men det är i samspelet mellan cirkelledaren, deltagarna och studiematerialet som ny kunskap växer fram.

En bra studiecirkel...

- Ger alla deltagare ungefär lika stort utrymme.
- Tar vara på allas erfarenheter.
- Kombinerar kunskapssökande med dialog och problemlösning.
- Anpassar ambitionsnivån till deltagarna.
- Låter olika perspektiv komma fram i diskussionen.

Cirkelledarens roll

Cirkelledaren har ansvar för att samordna arbetet i cirkeln, förbereda träffarna, skaffa fram studiematerialet och hålla kontakten med ABF. Cirkelledaren är en i gruppen, inte någon som måste sitta inne med alla ämneskunskaper. Han eller hon får gärna vara en inspiratör och dela med sig av sina kunskaper, men bör inte fastna i föreläsarrollen. Cirkelledarskapet handlar mycket om att skapa bra stämning i gruppen, få igång samtal och diskussion, göra alla delaktiga, tydliggöra vägval, hantera eventuella problem, reda ut oenighet i gruppen, och leda cirkeln mot ett gemensamt mål. Nyckelordet är dialog, och ofta handlar cirkelledarskapet mer om att ställa frågor än om att ge svar. Som cirkelledare kan du bidra till att alla blir delaktiga, att ingen tar över, att dialogen blir konstruktiv.

Här är några tips som kan vara till hjälp:

- Gå en runda. Då får alla chansen att säga något och alla får ungefär lika stort utrymme.
- Är ni fler än åtta personer kan det vara bra att ibland dela in er i mindre grupper med återkoppling i storgrupp.
- Ställ riktade frågor av typen ”Vad tycker du?” Vissa måste tilldelas ordet för att säga något. Samtidigt har man förstås rätt att passa.
- Ställ en följdfråga för att locka fram mer ur en deltagare som svarat kort.
- Agera ”jokern i leken”. För in tankar och idéer som inte annars finns i gruppen.
- Försök styra in diskussionen på ämnet igen om det svävat iväg. Ställ en uppföljningsfråga.
- För stödanteckningar så att du kan sammanfatta diskussionen kring varje fråga.
- Glöm inte att rapportera verksamheten till ABF.

Mer tips till dig som handledare finns i slutet av materialet.

Första träffen: Varför ökar ojämlikheten?

Läsning inför träffen: Kapitel 1, 2 och första delen av kapitel 3, sidorna 1–23.

Vid första träffen är det viktigt att gruppen kommer samman, presenterar sig för varandra och kommer överens om vad ni vill få ut av studiecirkeln. Det kan till exempel göras genom en fyrahörnsövning där deltagarna får diskutera syftet med cirkeln.

Deltagarna tar ställning till fyra olika påståenden genom att välja ett hörn eller en siffra och sedan motivera sitt val. Varje hörn eller siffra representerar ett påstående. Träffas ni fysiskt kan ni placera er i olika hörn i rummet, träffas ni digitalt kan deltagarna visa upp den siffran deltagarna har valt för de andra i gruppen.

Exempel: Vad är viktigast i vår cirkel?

- 1 Att vi ska fördjupa våra kunskaper.
- 2 Att vi ska ha en god social samvaro.
- 3 Att vi alla hjälper till att skapa goda förutsättningar för lärande.
- 4 Eget förslag.

Ni behöver också komma överens om hur många gånger ni ska träffas, om ni inte redan har gjort det. Ska ni läsa kapitlen på egen hand inför träffarna eller läsa tillsammans under träffarna? För gärna anteckningar under läsandet för att lättare komma ihåg under diskussionerna. Fundera även över hur ni ska dokumentera det ni pratar om, om ni ska ha roterande ansvar för fika, när ni ska ta paus och andra praktiska saker.

Ni kan förstås senare ändra det ni bestämmer om gruppen tycker att det behövs. Kom ihåg att alla deltagare har olika förutsättningar och olika förståelse. Var noga

med att hålla en god, inkluderande samtalsstön, att fördela ordet jämnt bland deltagarna och uppmuntra varandra istället för att döma. Ha tålamod med krånglande teknik. Det är en god idé att tillsammans i gruppen komma överens om förhållningsregler för ett jämlikt samtalsklimat.

I kapitel 1–3 av rapporten beskrivs ojämlikheten i Sverige idag och vilka bakomliggande orsaker som skapat den. Här redogörs för globala trender men också politiska beslut som förstärkt klyftor, såväl ekonomiska som sociala. Arbetsmarknaden, skattesystemet, ersättningsnivåer och välfärden lyfts fram som särskilt betydelsefulla i skapandet av jämlikhet människor emellan.

Diskussionsfrågor

- Håller ni med om rapportens verklighetsbeskrivning? Varför/varför inte?
- Vad är ojämlikhet enligt er? Vad i genomgången över ojämlikhetens uttryck känner ni igen er i? Har ni eller vänner och bekanta erfarenheter som stämmer överens med texten?
- Skillnader kommer alltid att finnas i ett samhälle, står det i texten. När blir skillnader i inkomst och materiella förutsättningar ett problem?
- Utöver de orsaker till den växande ojämlikheten som presenteras i texten, vad finns det mer för företeelser, trender eller beslut som ni kan identifiera?
- Hur förstärks klassklyftorna i samhället när integrationen mellan gamla och nya invånare i Sverige inte fungerar?
- Hur märks skillnaderna i inkomst och att de rika har dragit ifrån, och/eller växande kunskapsklyftor där ni bor och verkar? Har det ändrats över tid?

Övning

ca 10 min

”*Det här vet jag, det här tror jag, det här vill jag veta*”

Med den här övningen lär ni känna varandra samtidigt som deltagarnas förkunskaper och förväntningar blir tydliga. Para ihop deltagarna två och två (eller gör den i helgrupp om ni är färre än fyra) och be dem punktvis skriva ner i tre kolumner: ”detta vet jag”, ”det här tror jag” och ”det här vill jag veta” om vad som kan öka jämlikheten i Sverige. Ge deltagarna cirka 10 minuter för detta.

Rita sedan upp tre kolumner för de olika påståendena på en whiteboard eller i ett delat digitalt dokument som alla deltagarna kan komma åt och låt sedan de mindre grupperna bidra med något till varje kolumn. Anteckningarna från övningen kan ni sedan återkomma till under cirkelns gång.

Tips

Dokumentärfilmen ”Kapitalet i det 21:a århundradet” (2019) är en filmatisering av nationalekonomen Thomas Pikettys bok med samma namn. Filmen beskriver kapitalismens historiska framväxt och hur rikedom hängigt ihop med makt genom historien, liksom hur ojämlikheten förstärks genom kapitalackumulering.

Avslut och uppgift

Gemensamt avslut – checka ut

Avsluta träffen med att köra en runda där deltagarna får sätta ord på sin känsla just nu.

Tacka varandra för samtalet.

Uppgift till nästa gång:

Andra delen av kapitel 3, sidorna 24–42.

Andra träffen: Så förstärks ojämlikheten

Inled den andra träffen av er studiecirkel med att kort sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta gärna en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sedan den förra träffen.

I läsningen inför den andra träffen identifieras tre politikområden vars utveckling har haft särskilt stor inverkan på ojämlikheten. Arbetsmarknaden har delats upp, där vissa har trygga anställningar med höga löner, medan andra får dras med timanställningar, lönedumpning och dålig löneutveckling. Därtill påverkar skattesystemet, våra socialförsäkringssystem och pensionssystemet jämlikheten i samhället.

Diskussionsfrågor

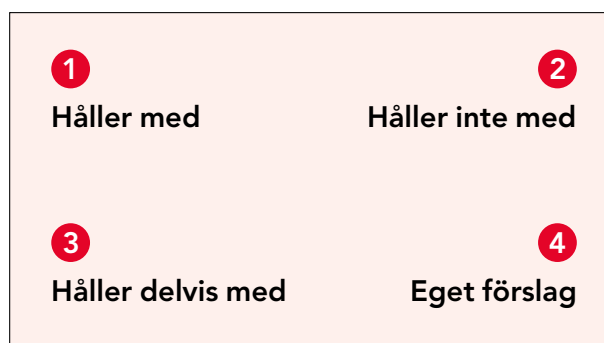
- Vad väcker texten för tankar och känslor hos er?
- Håller ni med rapportförfattarna? Varför/varför inte? Red ut eventuella frågetecken tillsammans.
- Vad har ni, eller era vänner och bekanta, för erfarenheter av den tudelade arbetsmarknaden?
- Vilka politiska beslut de senaste åren har gynnat de kapitalstarka, ”the 1%”, som spätt på ojämlikheten ytterligare?
- Vad i genomgången över ojämlikhetens uttryck känner ni igen er i? Har ni eller vänner och bekanta erfarenheter som stämmer överens med texten?
- Vilken roll spelar arbetslöshets- och socialförsäkringarna för jämlikhetens utveckling framåt?
- Vad har cirkeldeltagarna för erfarenheter av resursbrist i och marknadiseringen av välfärden? Hur har marknadiseringen påverkat välfärdens kvalitet? För brukaren, för eleven, för välfärdsarbetaren?

- Hur märks klyftan mellan stad och land och/eller bostadssegregationen där ni bor och verkar?
- Vad är viktigt att tänka på när vi pratar om jämlikhet och klyftor för att engagera det stora flertalet? Hur bör vi argumentera för att vara ett brett parti både för de som arbetar och har det ganska bra och de som hamnat efter i den ekonomiska utvecklingen?

Övning

Fyra hörn

Den här övningen låter deltagarna fundera över var de själva står och kanske också förändra sitt sätt att se på saker. De fyra hörnen i rummet har olika innebörd:

Läs upp ett påstående som deltagarna ska ta ställning till. Därefter får alla deltagare placera sig i det hörn som stämmer bäst överens med vad de tycker, sedan får de berätta hur de tänkte. Genomförs studiecirkeln digitalt, kan rutorna istället utgöras av papperslappar i olika färger, numrerade lappar från 1–4 eller lappar med texten ”håller med”, ”håller inte med” och så vidare som deltagarna håller upp och visar för de andra deltagarna.

Välj de påståenden som känns intressantast. Det är viktigt att låta deltagarna motivera varför de valt ett visst hörn. Ingen får kommentera de andras svar. Cirkelledaren ska inte heller ta ställning eller värdera svaren. Det är tillåtet för deltagarna att byta ståndpunkt när de vill under övningen.

Tänk på att en värderingsövning inte är en diskussionsövning, ingen får angripa de andras åsikter och om man vill avstå från att motivera sin ståndpunkt så ska det vara helt okej. Efter övningen kan du sammanfatta resultatet och utifrån det kan ni föra samtal på ett mer allmänt plan. Men det ska alltså inte ske under själva övningen och det ska inte handla om att avgöra om den ena eller andra som deltog gjort eller tänkt fel.

Ett bra tips är att inleda övningen med några påståenden av mer lekfull karaktär. Börja med enkla frågor som alla kan svara på som:

- Jag har sovit gott i natt.
- Jag äter alltid frukost.

Påståenden att använda i övningen:

- Jag känner mig trygg med min pension/kommande pension.
- På min arbetsplats har alla samma möjligheter och samma villkor.
- Det går att förändra samhällsutvecklingen.
- Facket kan göra skillnad på arbetsmarknaden.
- En för hög arbetslöshetsförsäkring gör att folk inte söker jobb.
- Om jag skulle bli långtidssjuk klarar jag det ekonomiskt.
- Integrationen fungerar bra idag.
- Det är enkelt att hitta en ny bostad.
- Det är viktigt att vara överens när man pratar.
- Man får räkna med sämre samhällsservice om man bor på landsbygden.
- Man kan känna att något är fel även om man inte har alla fakta.

Tips

LO har producerat en poddserie i åtta avsnitt, ”Ojämligheten”. I den skildras ojämlikheten i Sverige i flera olika perspektiv. Här hittar du poddarna och studiehandledningen <https://www.abf.se/ojamilikheten>

Kom ihåg att fylla i närvarolistan.

Avslut
och
uppgift

Gemensamt avslut – checka ut

Avsluta träffen med att köra en runda där deltagarna får sätta ord på sin känsla just nu.

Tacka varandra för allt ni har lärt er under dagens träff.

Uppgift till nästa gång:

Första delen av kapitel 4, sidorna 43–68.

Tredje träffen: Reformer för ökad jämlikhet 1

Inled dagens träff med att kort sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta gärna en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sen den förra träffen.

I kapitel 4 av rapporten presenteras flera förslag och politiska reformer som syftar till att öka jämlikheten i Sverige. I läsningen inför den här träffen presenteras reformer som rör de särskilt utpekade områdena arbetsmarknaden, välfärden och skatterna.

Diskussionsfrågor

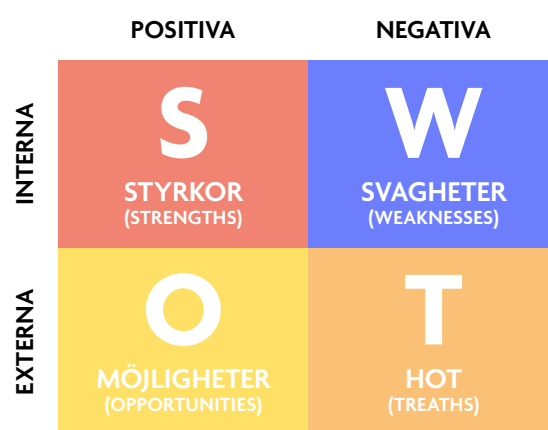
- Vad väcker förslagen för tankar och känslor i gruppen? Finns det några frågetecken som behöver redas ut?
- Utgå från deltagarnas intressen och önskemål och välj ämnesområden att studera extra, eller dela upp er i mindre grupper utifrån intressen. Är förslagen tillräckliga? Vad krävs mer?
- Vilka är motståndarna till de olika förslagen? Finns det förslag som har fler eller färre motståndare än andra? Vilka är deras bästa motargument?
- Vilka förslag skulle vara mest/minst populära bland väljarna där ni bor och verkar? Var extra noga med att föra anteckningar här!
- Vilka är vinnare och vilka är förlorare på förslagen?
- Vilka reformer riktar sig mot breda grupper eller innebär resursförstärkningar av välfärden som breda grupper vinner på? Hur argumenterar man hem sådana som är mer riktade?

Övning

SWOT-analys

SWOT är en engelsk akronym och översätts till svenska som: styrkor, svagheter, möjligheter och hot.

Övningen är vanlig i gruppprocesser och ger en tydlig och enkel bild av omvärld och invärld att ta hänsyn till för exempelvis en styrelse. Övningen går också att applicera på reformförslag.

Testa att tillsammans göra en SWOT-analys på en valfri reform från exempelvis välfärd eller arbetsmarknad. Fråga er: Vilka styrkor har reformen? Vilka svagheter? Vilka möjligheter ger reformen? Vilka hot finns mot dess genomförande? Låt deltagarna diskutera och komma med förslag. Rita upp ett fyrfältsschema på en whiteboard eller i ett delat digitalt dokument och fyll i styrkor i ett fält, svagheter i ett fält och så vidare. Övningen handlar om att se saker ur olika perspektiv, inte avgöra vilken reform som är bäst.

Tips

LO har producerat en poddserie i åtta avsnitt, "Ojämligheten". I den skildras ojämlikheten i Sverige i flera olika perspektiv. Här hittar du poddarna och studiehandledningen <https://www.abf.se/ojamlikheten> Kom ihåg att fylla i närvarolistan.

Avslut
och
uppgift

Gemensamt avslut – checka ut

Avsluta träffen med att köra en runda där deltagarna får sätta ord på sin känsla just nu.

Uppgift till nästa gång:

Andra delen av kapitel 4, sidorna 69–88.

Fjärde träffen:

Reformer för ökad jämlikhet 2

Inled träffen med att kort sammanfatta vad ni pratade om sist. Ta gärna en runda för att se om någon har funderat på något särskilt sen den förra träffen.

Läsningen inför den här träffen innefattar förslag kring våra pensioner, socialförsäkringar, bostäder och vårt klimat. För att öka jämlikheten krävs både kort-siktiga och långsiktiga beslut och vi behöver ta in fler aspekter än köpkraft i ekvationen. När vi ställer om för ett mer hållbart samhälle, måste vi se till att inte nya orättvisor uppstår.

Diskussionsfrågor

- Vad väcker förslagen för tankar och känslor hos er? Finns det några frågetecken som behöver redas ut?
- Utgå från era intressen och önskemål och välj ämnesområden att studera extra, eller dela upp er i mindre grupper utifrån intressen. Är förslagen tillräckliga? Vad krävs mer?
- Vad tycker ni om valet av politikområden för reformer som presenteras? Om något område saknas, vilket/vilka är det?
- Vilka är motståndarna till de olika förslagen? Finns det förslag som har fler eller färre motståndare än andra? Vilka är deras bästa motargument?
- Vilka förslag skulle vara mest/minst populära bland väljarna där ni bor och verkar? Var extra noga med att föra anteckningar här!
- Vilka är vinnare och vilka är förlorare på förslagen?
- Vilka reformer riktar sig mot breda grupper eller vilka reformer innebär en resursförstärkning av välfärden som breda grupper vinner på?
Hur argumenterar man hem reformer hos dem som själv inte tjänar på förslagen?

- Vilka reformer, givet att man har politisk majoritet, kan förverkligas inom ett år? 4 år? 10 år? Rangordna förslagen utifrån vad ni tror är realistiskt.
- Vilka av reformerna kan göra skillnad på kort sikt och vilka gör det på längre sikt?

Övning

PIGGA förslag

I den här övningen får ni möjlighet att spetsa till era förslag eller fundera på vilka förslag som ni ska försöka göra verklighet av. Tidigare statssekreteraren Irene Wennemo har i sin bok ”Politik på riktigt – handbok för sociala ingenjörer” (2020) utarbetat en formel som gäller för vallöften eller förslag.

Kom överens om några förslag som ni tagit fram eller uppfattat som bra under studiecirkelns gång. Kanske kan ni dela upp er i mindre grupper om ni är flera deltagare och välja något/några förslag var. Målet för övningen är att avgöra vilka av förslagen som är PIGGA eller vad som krävs för att förslagen ska bli PIGGA. Går förslaget att skruva åt något håll och få ännu fler att tycka att ert förslag är bra? Fundera, diskutera och presentera förslagen för varandra när ni är klara.

PIGGA:

P som i populärt

Väljarna måste tycka att det som erbjuds har ett värde för dem. Om inte förslaget ens för de i målgruppen upplevs som entusiasmerande är det dömt att misslyckas. Än mindre kommer det överleva långsiktigt. Det människor inte bryr sig om är lätt att demontera av kommande regeringar, fullmäktigen eller styrelser.

I som i intresseväckande

Vallöften och förslag måste väcka intresse. De ska bli diskuterade och omtalade. De ska sätta dagordningen för den politiska eller fackliga debatten. Självklart leder det också till motstånd och kritik, hur ska det bemötas på ett smart sätt?

G som i generellt

Tillräckligt många måste uppleva sig direkt berörda av förslaget eller vallöftet. Ju fler desto bättre. Självklart bryr sig väljarna om fler än sig själva. De har barn, partners, föräldrar, vänner och släktingar. Dessutom vet de att även om de inte just nu behöver sjukvård, utbildning eller något annat, kan de mycket väl behöva det i framtiden. Självklart finns det också väljare som är rena altruister. Mest framgångsrika blir de politiska förslag som parar en stor grupps egenintresse med ambitioner som är bra för alla medborgare.

G som i genomförbart

Kanske också G som i glädjedödare. Att kunna genomföra det partiet eller föreningen lovar är avgörande. Det finns mängder av sätt att misslyckas på. Dessutom måste regeringen eller fullmäktige ha kommit tillräckligt långt till nästa val eller årsmöte. Fyra år är inte någon lång tid i politiken. Motståndet mot reformen brukar vara på sin kulmen strax innan reformen är genomförd. Den situationen vill regeringen inte vara i lagom till nästa val.

A som i allmännyttigt

Allmännyttigt får här stå för att reformen eller förslaget måste ha positiva effekter för fler än de som får en ny förmån. Eller rättare sagt, man måste trovärdigt kunna argumentera för att det är så. De politiska motståndarna kommer inte tycka likadant. Politik handlar om att övertyga tillräckligt många om att det egna förslaget är bättre.

Tips

För den som vill fördjupa sig ytterligare, har <https://jamlikhetskommissionen.se/> tagit fram rapporter och underlag som berör jämlikhetsfrågor ur olika perspektiv.

Irene Wennemo har gett ut boken ”Politik på riktigt – handbok för sociala ingenjörer”. Du kan köpa boken, och köpa, eller ladda ner studiehandledningen på ABF:s webbutik:

<https://webbutik.abf.se/category/0/0/0?search=wennemo>

Samla ihop anteckningar och förslag och ta med dem till sista träffen.

Avslut
och
uppgift

Gemensamt avslut – checka ut

Avsluta träffen med att köra en runda där deltagarna får sätta ord på sin känsla just nu.

Låt deltagarna dela med sig av vad de tar med sig från diskussionerna och förslagen.

Uppgift till nästa gång:

Slutord, sidan 89.

Femte träffen: Vad gör vi nu?

Inled träffen med att hälsa alla välkomna och gå en runda, där alla får möjlighet att berätta vad de tänkt på sen sist ni träffades. Sammanfatta också kort vad ni pratade om under förra träffen.

Slutordet i rapporten uppmanar till handling. Ojämligheten kan bekämpas, men det kräver vilja och arbete. För att rapporten med sina många förslag inte bara ska samla damm, handlar den här träffen om att försöka göra verkstad av förslagen och öka vetskapen om ojämlikhetens konsekvenser.

Diskussionsfrågor

- Ta fram och titta på de reformer och idéer som har lyfts extra under cirkelns gång. Vilka förslag är värda att jobbas vidare med? Om ni är en förening, vilka skulle ni vilja driva i en valrörelse eller till en kongress? Hur kan ni använda er av PIGGA-modellen?
- Av de förslagen som kommit upp, vilka kan genomföras på nationell nivå och vilka kan genomföras på lokal, eller regional nivå?
- Vad behöver göras för att fler ska få upp ögonen för ojämlikhetens konsekvenser? Hur kan Socialdemokraterna opinionsbilda för detta på nationell nivå och där ni bor och verkar? Spåna på förslag!
- Gör en kartläggning över hur ojämlikheten ser ut där ni bor och verkar. Hur tar den sig uttryck? Vad behövs för att öka jämlikheten rent konkret lokalt?
- Hur ska ni ta till vara er nyvunna kunskap? Starta arbetsgrupper, göra en lokal kampanjfilm eller fördjupa era kunskaper ytterligare? Gå en runda och låt deltagarna dela sina tankar kring detta.

Avslutning

När ni nu är klara med all läsning och diskuterat tillsammans, är det klokt att sammanfatta vad ni pratat om. Uppfyllede cirkeln det syfte som ni fastställde vid första träffen? Vad händer nu – vad vill deltagarna göra med sina nyvunna kunskaper eller förslag som kommit fram i diskussionerna? Skriva debattartiklar eller motioner? Utarbeta valprogram eller fördjupa sig ytterligare?

Vill ni arrangera ett seminarium eller göra ett annat arrangemang för att uppmärksamma något av det ni lärt er och diskuterat, eller bjuda in en föreläsare för att fördjupa er kunskap, kan ni ta hjälp av ABF för exempelvis lokal och marknadsföring. ABF har också material med tips för arrangörer och aktiver. Se ”På promenad med mästern Palm” i ABFs webbutik, www.webbutik.abf.se. Där finns också studiehandledningar för cirklar i andra ämnen.

Oavsett vad ni kommer fram till, tacka varandra för samtalen i cirkeln. Gå en runda och dela med er var och en vad ni tar med er från cirkeln. Tillsammans har ni bildat er om ojämlikheten i Sverige och sått frön till hur den kan bekämpas.

Avslutning

Till dig som är cirkelledare

Grundtanken är gemensamt lärande

Kanske har du varit cirkelledare tidigare eller själv gått en studiecirkel så att du känner till grundtanken. Om inte är det viktigt att du får en känsla för hur man arbetar i en studiecirkel. Grunden i en studiecirkel är att alla delar med sig av sina kunskaper och att man lär sig tillsammans. Demokrati och delaktighet är två viktiga hörnstenar i en studiecirkel. Alla ska kunna påverka och känna sig delaktiga. Det är det arbetssätt som gör studiecirkeln socialt givande, kreativ och som främjar lärandet.

Förbered dig med ABF

Tillsammans med din kontakt på ABF går du igenom upplägget av studiecirkeln. Stäm av studiematerial, lokal, digitala verktyg och om det finns kunskap om deltagarna som är bra att ha med sig för dig som ledare. Kanske finns det sådant som kan vara värdefullt att veta om dina deltagare i förväg, exempelvis om de kommer från en och samma förening eller om de har anmält sig via ABF:s kursprogram som är riktat mot allmänheten.

Cirkelledaren en garant för delaktighet

För dig som ledare gäller det att skapa ett generöst klimat där alla känner sig inkluderade. Eftersom studiecirkeln bland annat kännetecknas av tid för reflektion och frågor är det viktigt att du som ledare ger plats och tid för det. I början av varje träff bör du öppna för frågor från föregående träff och berätta om dagens arbete. I slutet av träffen är det också viktigt att du lämnar tid för reflektion och frågor.

I grupper brukar det oftast finnas några som har lättare än andra att uttrycka sig och ta plats. Som ledare är det din uppgift att se till att så många som möjligt deltar i samtalen. Frågor som ”Är det här något du känner igen?” eller ”Hur tänker du om det?” är några inbjudande meningar till en person som sitter tyst.

En grupp utvecklas hela tiden och för en del personer tar det några gånger innan gruppen känns så trygg att de vill delta i samtalen.

Alla ska kunna vara med

I våra studiecirkel finns människor med olika bakgrund, förutsättningar och intresseområden. Det är vi glada för. Utan mångfald i gruppen förlorar studiecirkeln sin kraft. Därför är det viktigt att alla som deltar har möjlighet att vara med på lika villkor.

Någon kan ha en synlig funktionsnedsättning, en annan har en dold. Några har svenska som modersmål, andra har det inte. Genom dialog med deltagarna brukar det gå ganska smidigt att hitta ett upplägg som fungerar för alla.

Kom ihåg att ingen förväntar sig att du ska gissa dig till vad varje individ behöver. Ge dem därför möjlighet att tala om det redan i samband med att de anmäler sig. Det behöver inte bli mer märkvärdigt än att du frågar ”Är det något jag som cirkelledare behöver veta inför första träffen?”

Ofta handlar det om ganska enkla åtgärder. Det kan vara anpassat fika, tillräckligt med pauser, studiematerialet utdelat i förväg, hörslinga, förstorad text, framkomlighet för rullstol eller extra tydligt språk. Det mesta kan lösas med en öppen inställning och god framförhållning.

Skulle det trots allt uppstå behov som inte går att tillgodose är det ändå viktigt att visa att du ser och respekterar individen. I slutändan är det inte tekniska detaljer som gör en studiecirkel tillgänglig, utan att deltagarna känner sig så välkomna som de är. Därför är bemötandet många gånger avgörande.

Ansvarstagande arrangörskap med ABF

Det finns en del praktiska saker att tänka på som cirkelledare. Du ska fylla i närvarolistan, digitalt eller på papper. Se till att den tekniska utrustning som krävs för studiecirkeln finns tillgänglig och fungerar. Den första gången är det extra viktigt att vara ute i god tid, så deltagarna känner sig välkomna. Ställ iordning i lokalen. Försök sitta så att alla ser varandra. När ni lämnar lokalen ska den vara iordningsställd.

Kom också ihåg att tala om för deltagarna att det är ABF som arrangerar studiecirkeln. Om det är en organisation – exempelvis en fackklubb, PRO, politisk förening eller patientförening – som genomför cirkeln så talar du om att det är den organisationen i samarbete med ABF som är anordnare.

Arbetsplanen hjälper er att nå målen

När man planerar en studiecirkel behövs en arbetsplan. Det är ett arbetsdokument som lägger en bra grund för att man ska nå målet med cirkeln. Vare sig du gör arbetsplanen själv eller använder den mall som finns i denna handledning är det viktigt att du stämmer av med deltagarna. Finns det alternativa upplägg? Andra önskemål? När gruppen har enats om arbetsplanen och eventuella ändringar gjorts så lämnar du en kopia till ABF.

Cirkelledarutbildning

Alla cirkelledare inom ABF erbjuds att delta i vår cirkelledarutbildning. ABF:s syfte med GRUND, första steget i cirkelledarutbildningen är att ge dig som cirkelledare en inblick i ABF:s värdegrund, folkbildningens pedagogik och vad din roll som ledare inom folkbildningen innebär. Efter GRUND finns det möjlighet att delta i våra fortsättningsutbildningar som ger dig ytterligare kunskap om hur man leder grupper, folkbildning och värdegrund. Tala med ditt lokala ABF-kontor om du är intresserad av att gå en cirkelledarutbildning.

Studiecirkeln en av tre verksamhetsformer

ABF har tre verksamhetsformer: studiecirkel, annan folkbildningsverksamhet och kulturprogram. I studiecirkeln deltar minst tre och högst tjugo deltagare, inklusive cirkelledaren. Cirkeln är på minst tre träffar med sammanlagt minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter). I annan folkbildningsverksamhet är formerna friare och flexibla, här finns pröva-på-verksamhet, workshops, temakvällar, endags- och helgkurser. Kulturprogram framförs inför eller tillsammans med minst fem deltagare utöver studieförbundets ledare. Det kan vara föreläsningar, teaterföreställningar, konserter eller debatter. Ett kulturprogram ska pågå i minst 30 minuter och vara utformat så att det bidrar till att skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke.

Läs mer om ABF och ABF:s verksamhetsformer i foldern ”Med i ABF”. www.abf.se/medlemsorganisation/

Om ABF

Om ABF

Arbetarnas Bildningsförbund (ABF) är arbetarrörelsens studieförbund. Vi erbjuder studiecirklar, kurser, föreläsningar samt kulturarrangemang i alla landets kommuner. ABF bildades för över 100 år sedan, den 16 november 1912. Bakom grundandet stod Socialdemokraterna, LO och Kooperativa Förbundet. Med verksamhet i hela landet, ett femtiotal medlemsorganisationer, ett sextiotal samsamarbetsorganisationer och 750 000 deltagare årligen är ABF Sveriges ledande studieförbund.

**Du hittar alla våra studiematerial på:
socialdemokraterna.abf.se**

